

Regionalni razvoj Njemačke

Katić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:292382>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ANA KATIĆ

REGIONALNI RAZVOJ NJEMAČKE

Završni rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ANA KATIĆ

REGIONALNI RAZVOJ NJEMAČKE

Završni rad

JMBAG: 2230 – E

Studijski smjer: Ekonomija

Predmet: Regionalna ekonomika

Mentor: prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić

Pula, listopad, 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, *Ana Katić*, kandidat za prvostupnika *Ekonomije* ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da niti jedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također, nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, listopad 2015. godine

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, *Ana Katić* dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Regionalni razvoj Njemačke* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Student:

U Puli, listopad 2015. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. REGIONALNI RAZVOJ	2
2.1. Regija	2
2.2. Regionalizacija	3
2.3. Regionalna politika	4
3. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE	5
3.1. Nastanak i razvoj regionalne politike	6
3.2. Ciljevi i instrumenti regionalne politike EU	8
4. GOSPODARSTVO NJEMAČKE I NJEMAČKIH REGIJA	11
4.1. Ekonomska obilježja Njemačke	11
4.2. Regije Njemačke	13
5. ANALIZA REGIONALNOG RAZVOJA NJEMAČKE	16
5.1. Međuregionalni odnosi	16
5.2. Regionalne razlike	17
5.3. Regionalne razlike u Njemačkoj	19
5.3.1. Stanovništvo	19
5.3.2. Bruto domaći proizvod	21
5.3.4. Nezaposlenost	25
5.3.5. Zaposlenost	26
5.3.6. Visokoškolsko obrazovanje	27
5.3.7. Turizam	29

5.3.8. Konkurentnost.....	31
5.4. Regionalna politika Njemačke.....	32
6. ZAKLJUČAK.....	34
LITERATURA.....	35
POPIS TABLICA.....	37
POPIS GRAFIKONA	38
POPIS SLIKA.....	38
SAŽETAK.....	39
SUMMARY.....	40

1. UVOD

Njemačka je svrstana u skupinu razvijenih zemalja koja je također, kao i brojne druge države na nižoj razini razvijenosti suočena sa regionalnim problemima. Naime, može se primijetiti da su regionalni problemi vidljivi u državama diljem svijeta, neovisno o stupnju razvoja. Međutim, zanimljivo je istražiti jesu li ipak regionalni problemi manje izraženi u razvijenom gospodarstvu i na koji način se istaknutim ograničenjima upravlja.

Predmet završnog rada je regionalni razvoj Njemačke te će se u tom smislu obraditi odabrani aspekti njemačkog regionalnog razvoja, s posebnim naglaskom na analizu regionalnih razlika. Cilj rada je kroz komparaciju temeljnih ekonomskih karakteristika njemačkih regija prikazati regionalne razlike na području razvijenog njemačkog gospodarstva, istaknuti regije koje su generatori regionalnog razvoja te u konačnici opisati regionalnu politiku Njemačke.

Završni rad sastoji se od teorijskog i analitičkog dijela. Nakon uvoda, u prvom poglavlju rada primarno se objašnjavaju temeljni pojmovi bitni za analizu regionalnog razvoja kao što su regija, regionalizacija i regionalna politika, potom se ukratko prikazuje regionalna politika Europske unije (EU) u trećem poglavlju rada, kako bi se nakon toga pristupilo detaljnijoj analizi regionalnog razvoja Njemačke. Nakon deskripcije temeljnih karakteristika njemačkog gospodarstva i opisa regionalne podjele u četvrtom poglavlju, u petom poglavlju analiziraju se regionalne razlike Njemačke prema odabranim pokazateljima. Na kraju istog poglavlja opisuje se regionalna politika Njemačke te se u završnom poglavlju ističu zaključna razmatranja na temelju analize provedene za potrebe izrade rada. Sukladno navedenom u radu se koriste metode analize, sinteze, deskripcije, komparacije i kompilacije.

2. REGIONALNI RAZVOJ

Povezanost nacionalnog, regionalnog i lokalnog razvoja u potpunosti je neupitna. Uspješna realizacija ciljeva regionalnog razvoja pridonosi gospodarskom rastu i razvoju neke zemlje, dok lokalne jedinice mogu ojačati svoje razvojne potencijale upravo kroz uspješnu implementaciju regionalne politike.

Regionalni razvoj predstavlja pokretanje ekonomskih procesa i poticanje korištenja resursa homogenih regionalnih teritorijalnih cjelina. Glavni cilj regionalnog razvoja je pridonijeti gospodarskom rastu neke zemlje i smanjiti regionalne razlike što će ujedno omogućiti jačanje konkurentnosti sveukupnog gospodarstva.

Kako bi pobliže mogli analizirati regionalni razvoj na odabranom primjeru, potrebno je krenuti od teorijskog pojašnjenja temeljnih pojmova koji su bitni u regionalnom razvoju, kao što su regije, regionalizacija i regionalna politika.

2.1. Regija

U poglavlju o regiji treba najprije objasniti važnost, ulogu regije, definirati regiju te pojasniti da je regija-subjekt nositelj regionalne politike. Regija je zapravo subjekt u prostornoj stvarnosti u kojoj su sadržani prirodni i ljudski resursi bitni za rast i blagostanje sveukupnog regionalnog gospodarstva. Subjektivitet regije bitan je u stvaranju strategija i mjera ekonomske politike jer je čini aktivnim sudionikom u stvaranju rješenja i ostvarivanju vlastitog blagostanja. (Bogunović, 2011:55)

Važnost odgovarajućeg poimanja regije ogleda se u tome da regija mora predstavljati gospodarski zaokruženu cjelinu s gledišta dugoročnog razvitka, uloga i zadaća regija je da uz pomoć državnih instituta i drugih ekonomskih formi efikasno raspoložu prirodnim potencijalima, efikasno kombiniraju proizvodne faktore te zadovoljavaju potrebe stanovništva.

Pri tome je u samom određenju regije nužno poštivati odgovarajuće kriterije regionalizacije (prirodne, povijesne, suvremene). Budući da se radi o teritoriju na kojem se uzajamno isprepliću razni socijalni, ekonomski i zemljopisni faktori, ali i politički utjecaji, definiranje regije nije jednostavno.

2.2. Regionalizacija

Regionalizacija predstavlja podjelu teritorija na veći broj regionalnih jedinica. Bitna je pretpostavka planiranja i provedbe regionalne gospodarske politike. Kriteriji regionalizacije nisu konstantni i univerzalni za sve. Svaka država bira svoje polazište za regionalni ustroj, kojeg karakteriziraju brojne različitosti i neravnomjernosti što je ujedno i odlika regionalizacije. Za regionalizaciju, gospodarska struktura, demografija, te povijesni izvori imaju veliki utjecaj.

Kroz vrijeme su se mijenjali različiti oblici regionalizacije i regionalnog razvoja, osobito od industrijske revolucije do današnjih dana. Regionalizacija se pojavljuje u mnogim zemljama Europe u vidu pokreta kojem je glavna svrha bila stvaranje određene ravnoteže razvitka u svim dijelovima zemlje. Regionalni preokret u Francuskoj imao je svrhu uspostaviti nacionalnu razvojnu ravnotežu, afirmirati regionalne specifičnosti i potencijale, te čuvati tradicionalne i kulturne vrijednosti svakog područja, za razliku od drugih država gdje je bio cilj uspostava određene upravne i gospodarske veze između državnog aparata i lokalnih zajednica čija je uloga u takvim uvjetima bila minimalna i kruta. Pristup regionalizaciji u suvremenom kontekstu može se definirati kao otvoreni model koji generira mobilnost faktora, dobara i ljudi. (Šimunović, 1996:147).

Može se zaključiti kako je za regionalizaciju važan i globalni sustav. Međudržavni prostori su bitni za rješavanje ekonomskog pitanja ali i za razvijanje suradnje stanovništva te smanjivanje političkih tenzija. Model regionalizacije mora odgovarati dugoročnim ciljevima i strukturi gospodarstva.

2.3. Regionalna politika

Postoje različiti teorijski i praktični pristupi koji obilježavaju regionalnu ekonomsku politiku. Razlog tome je posljedica socijalnih, ekonomskih, političkih, prirodnih i drugih obilježja regija i država. Kriterij za strukturiranje regionalne ekonomske politike nalazimo u raspoloživim potencijalima i u budućim ciljevima gospodarskog razvoja.

Regionalnu ekonomsku politiku obilježava sustav relacija koje usmjeravaju i unaprjeđuju gospodarstvo regije, ali i međuregionalne odnose. Ona uključuje i spoznaju o tome da regionalna stanja i međuregionalni odnosi nisu unaprijed određeni što naglašava aspekt regionalne politike (Bogunović, 2011:58).

Regionalna politika istražuje i analizira nejednakost i efikasnost i to zato da bi utvrdila relevantne zaključke i da bi pronašla efikasna rješenja. Mjerama i intervencijama ekonomske politike glavna zadaća je umanjiti utjecaj tržišne nesavršenosti.

Ravnomjerni regionalni razvitak zapravo predstavlja dinamičan proces socijalnih i gospodarskih promjena u kojem dolazi do smanjivanja izraženih razlika između bogatih i siromašnih regija. Te promjene se prvenstveno temelje na regionalnoj mobilnosti faktora i aktiviranju resursa smještenih u prostoru. Politika mora pomoći stvarati uvjete na gospodarskom i socijalnom planu za razvoj svake regije i njenog sustava što su ujedno i glavni razlozi za vođenje regionalne ekonomske politike i njene simbioze s globalnom politikom. Pri tome je taj proces posljedica interakcije brojnih sudionika gdje nositelji regionalne politike imaju ključnu ulogu.

Problem rasta i razvoja ključno je uporište regionalne ekonomske politike. U najširem smislu, efikasnost podrazumijeva optimalnu regionalnu kombinaciju i upotrebu faktora radi maksimiziranja ekonomskih učinaka uz uvjet pune zaposlenosti faktora. Navedeno predstavlja osnovni kriterij prilikom stvaranja regionalne politike, jer u protivnom, slabljenje efikasnosti može poništiti alokacijske pretpostavke za uklanjanje nejednakosti (Bogunović, 2001: 162).

3. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Regionalna politika EU usmjerena je prema smanjenju društvenih i gospodarskih razlika koje postoje među zemljama članicama Unije. Radi se o vrsti ekonomske politike konkurentnosti gospodarstva onih područja koja zaostaju za europskim prosjekom. Opći ciljevi regionalne politike nastoje se postići usmjeravanjem investicija u dugoročne projekte razvoja, poticanjem ljudskog kapitala i boljim pristupom tržištu radne snage te izgradnjom fizičke infrastrukture. Ova se politika provodi putem redistribucije novčanih sredstava iz zajedničkog proračuna EU.

Riječ je o aktivnoj razvojnoj politici koja nastoji zaustaviti i spriječiti daljnje širenje nejednakosti u stupnju razvoja među različitim dijelovima EU. Također, tom se politikom nastoji omogućiti slabije razvijenim područjima da konvergiraju razvijenijim područjima i uključe se u gospodarske tokove kao aktivni sudionici. S obzirom na činjenicu da EU ima vrlo bogatu teritorijalnu raznolikost, jedno od najvažnijih područja politike EU upravo je područje regionalne politike (Đulabić, 2007: 99).

Cilj je politike ne samo postizanje ekonomske i socijalne kohezije unutar EU već i teritorijalne kohezije nakon uključivanja cilja u novi europski sustav. Cilj teritorijalne kohezije je u osiguravanju uravnoteženog razvoja različitih mjesta i u brizi o tome da svi građani budu u mogućnosti, u najvećoj mjeri, iskoristiti većinu karakteristika svojih teritorija, te transformirati raznolikosti u sredstva koja će doprinositi održivom razvoju EU. Regionalna politika je najvažniji instrument za postizanje kohezije, odnosno važna je za razvoj infrastrukture, smanjenje nezaposlenosti, poticanje industrija i svih različitih oblika djelatnosti.

Jedan od ciljeva regionalne politike također predstavlja poboljšanje konkurentnosti lokalnih gospodarstava. Učinkovita provedba ove politike zahtjeva da lokalni i regionalni sustavi upravljanja u državama članicama budu usklađeni s praksom i pravnim normama EU. Prema tome kada se govori o regionalnoj politici EU, treba imati na umu da nije riječ samo o regionalnom razvoju u užem smislu te riječi, nego nastojanju da se postigne povezivanje na razini EU. Iz svega navedenog može se zaključiti da su solidarnost i kohezija važni pojmovi regionalne politike EU.

3.1. Nastanak i razvoj regionalne politike

Nastankom jedinstvene integracije postavio se problem neujednačenog razvoja pojedinih regija svih njezinih članica. Postojanje regionalnog problema izazvalo je potrebu ulaganja EU u kritične točke te samim time, oblikovanje različitih oblika pomoći tim područjima. Od samih početaka razvoja jedinstvene Europe naglašavala se potreba harmoničnog razvoja država. Taj se razvoj prvenstveno nastojao postići financijskim instrumentima usmjerenim na smanjenje razlika između gospodarstva zemalja članica te poticanjem razvoja onih područja na teritoriju EU koja zaostaju za njezinim prosjekom.

Regionalna politika dodiruje sve dijelove EU i to na svim razinama - na razini čitave EU i država članica, do europskih regija i lokalnih zajednica. Ovu politiku provode nacionalna i regionalna tijela u partnerstvu s Europskom komisijom. Okvir kohezijske politike utvrđen je za razdoblje od 7 godina. Tekuće razdoblje obuhvaća razdoblje od 2014. do 2020. U novom programskom razdoblju naglasak se daje na potrebu usklađivanja regionalne politike EU i strategije Europa 2020. Provedba politike prati faze navedene u nastavku. O proračunu za politiku i pravilima za njezinu uporabu zajednički odlučuju Europsko vijeće i Europski parlament na temelju prijedloga Komisije. Principi i prioriteti kohezijske politike oblikuju se kroz proces savjetovanja između Komisije i država EU, dok svaka država članica izrađuje nacrt partnerskog sporazuma koji ocrtava strategiju države i predlaže popis programa. Osim toga, države članice također podnose nacрте operativnih programa koji pokrivaju čitave države članice i/ili regije. U programima suradnje uključeno je i više država. Komisija pregovara s državnim tijelima o konačnom sadržaju Partnerskog sporazuma, kao i o pojedinim programima. Programi predstavljaju prioritete svake države i/ili regije ili područje suradnje o kojem je riječ. Radnici, poslodavci i tijela civilnog društva mogu sudjelovati u programiranju i upravljanju radnim programima. Programe provode države članice i njihove regije. To znači odabir, nadzor i procjenu stotina tisuća projekata. Ovaj posao se organizira prema "upravljačkim tijelima" u svakoj državi i/ili regiji. Komisija dodjeljuje sredstva (kako bi omogućila državama da počnu trošiti na svoje programe). Komisija plaća ovjerene izdatke svakoj državi te nadzire svaki program, uz svaku pojedinu državu. Komisija i države članice podnose izvještaje tijekom razdoblja provedbe programa. (Europska komisija, Regionalna politika, 2015.)

U nastavku će se pobliže pojasniti statistička kategorizacija regija, odnosno nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (NUTS) s obzirom da je bitna za provedbu regionalne politike EU.

Nomenklaturu teritorijalnih statističkih jedinica kreirao je Europski ured za statistiku (Eurostat) kako bi stvorili jedinstvenu i dosljednu strukturu teritorijalne podjele za potrebe vođenja statistike i provedbe regionalne politike EU.

Tablica 1. Statistička kategorizacija teritorijalnih jedinica

NUTS razine	Broj stanovnika (najmanje)	Broj stanovnika (najviše)
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000
NUTS 3	150.000	800.000

Izvor: Frajman-Jakšić, A., Nater, N., Pekanov, D. (2007.) Mogućnosti financiranja razvitka lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj iz pretpripravnih fondova Europske unije, dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/319193.Monografija_Frajman_Nater_Pekanov.doc (rujan 2015)

Tablica 1. prikazuje statističku kategorizaciju teritorijalnih jedinica prema NUTS razinama te kriterij prema kojemu se navedene jedinice utvrđuju (broj stanovnika). Prikazano je da je NUTS 1 obuhvaća 3.000.000 – 7.000.000 stanovnika, NUTS 2 800.000 – 3.000.000 stanovnika, a NUTS 3 150.000 – 800.000 stanovnika.

NUTS razine se dalje mogu podijeliti i na NUTS 4 i NUTS 5 razine u pojedinim državama.

3.2. Ciljevi i instrumenti regionalne politike EU

Provedba kompleksne regionalne politike EU usmjerava se prema ciljevima koji su definirani za različita programska razdoblja, dok se u samoj provedbi koriste instrumenti među kojima vodeću ulogu imaju fondovi.

Ciljevi regionalne politike utvrđeni za razdoblje 2007- 2013. godine su sljedeći

1. konvergencija
2. regionalna konkurentnost i zaposlenost
3. europska teritorijalna suradnja.

Konvergencija je usmjerena na stvaranje preduvjeta rasta u najmanje razvijenim zemljama članicama i regijama.

Regionalna konkurentnost i zaposlenost namijenjena je jačanju konkurentnosti i atraktivnosti i rastu zaposlenosti. Ovaj cilj usmjeren je na razvojne programe i otvaranje većeg broja kvalitetnih radnih mjesta.

Europska teritorijalna suradnja usmjerena je na jačanje pogranične suradnje kroz zajedničke lokalne i regionalne inicijative, transnacionalnu suradnju i međuregionalnu suradnju i razmjenu iskustava. (Kersan -Škabić, 2012: 154)

Ciljevi za novije razdoblje 2014.-2020. imaju naglasak na većoj koordinaciji nacionalnih i europske gospodarske politike. Izazovi za te ciljeve su starenje stanovništva, globalizacija i klimatske promjene.

Kvantitativni ciljevi za novo razdoblje, definirani u strategiji Europa 2020, prema kojima se regionalna politika treba prilagođavati, su sljedeći: 75 % stanovništva dobi od 20 do 64 godine treba biti zaposleno

1. Ulaganje u istraživanje i razvoj = 3% GDP-a
2. Ususret klimatskim promjenama "20/20/20":

- smanjenje emisije stakleničnih plinova za 20%
  - Poboljšanje efikasnosti upotrebe energije za 20%
  - Povećanje udjela obnovljivih izvora energije (vjetar, sunce, voda, biogoriva) za 20%.
3. stopa ranog napuštanja sustava obrazovanja treba biti ispod 10%
  4. najmanje 40% mlade generacije treba završiti tercijarno obrazovanje
- Smanjenje siromaštva za 25%. (Europska komisija, Regionalna politika EU, 2015.)

Ovi ciljevi daju ukupni okvir prema kojem bi se EU sa ključnim parametrima trebala razvijati do 2020. Oni ne znače podjelu teritorija, to su zajednički ciljevi te ih treba provoditi kroz kombinaciju regionalnih, nacionalnih i EU djelovanja. Međusobno su povezani, ali se i međusobno podupiru. Napredak u obrazovanju pomaže zapošljavanju i smanjuje siromaštvo. Više inovacija u gospodarstvu čini zemlju konkurentnijom te stvara nova radna mjesta. Ulaganjem u čiste tehnologije moguće je uspješno se suočiti klimatskim promjenama i doprinijeti razvoju regionalnih specifičnosti.

Kako bi se ciljevi ostvarili koriste se instrumenti regionalne politike EU, odnosno instrumenti putem kojih se vrši financiranje.

U svrhu boljeg regionalnog razvoja EU, odnosno svake zemlje posebno osnovani su različiti fondovi za financiranje i razvijanje regija. Fondovi doprinose razvoju različitih grana gospodarstva, te će biti navedeni i razjašnjeni u daljnjem tekstu.

Europski socijalni fond usmjeren je prema tržištu rada. Ima ulogu u sprječavanju socijalne isključenosti i borbe protiv diskriminacije. Usmjeren je na četiri temeljna cilja kohezijske politike, a to su poticanje zapošljavanja i podržavanje mobilnosti rada; promicanje socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva; ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje; te jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovitu javnu upravu.

Europski fond za regionalni razvoj pruža direktnu potporu investicijama u poduzećima za stvaranje održivih radnih mjesta i između ostalog podupiranje regionalnog i lokalnog razvoja. Svoja ulaganja usmjerava u nekoliko ključnih područja kao što su inovacija i istraživanje; digitalni program; podrška za male i srednje poduzetnike (SME), ekonomija s niskim emisijama ugljika. Kohezijski fond namijenjen je pomoći najmanje razvijenim zemljama regije. Financira projekte u području zaštite okoliša i transporta. Za razdoblje od 2014. - 2020. godine, Kohezijski fond je usmjeren na Bugarsku, Hrvatsku, Cipar, Republiku Češku, Estoniju, Grčku, Mađarsku, Latviju, Litvu, Maltu, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju. (Kersan-Škabić, 2012.: 154.)

Fondovi regionalne politike jasno su usmjereni na ograničen broj glavnih prioriteta te na ostvarivanje planiranih razvojnih ciljeva određenih država i regija. Naime, kako bi mogle koristiti sredstva, države i regije moraju istaknuti svoje ciljeve i prioritete, moraju navesti sve što planiraju ostvariti sa dostupnim sredstvima te kako će mjeriti napredak prema ostvarenju svojih ciljeva, kao što je ranije istaknuto.

4. GOSPODARSTVO NJEMAČKE I NJEMAČKIH REGIJA

Njemačka predstavlja jednu od najrazvijenijih država svijeta kao i dugoročno gledajući jednu od najrazvijenijih država EU. Gospodarstvo Njemačke ima vodeću ulogu na svjetskim tržištima u nekoliko područja, što je čini veoma zanimljivim globalnim igračem. Međutim, i kod tako razvijene zemlje kao što je Njemačka prisutne su regionalne razlike koje će se dodatno istražiti u nastavku rada.

4.1. Ekonomska obilježja Njemačke

Nakon drugog svjetskog rata potpuno razoreno njemačko gospodarstvo u dvjema državama različito se razvijalo. U zapadnom dijelu razvijalo se slobodno tržišno gospodarstvo i u uvjetima brzog napretka građeno je socijalno osjetljivo društvo. I istočna Njemačka se brzo razvila u vodeću gospodarsku silu s naprednim i razvijenim gospodarstvom Europe. Stoga su te dvije države ujedinjenje dočekale na različitom stupnju razvitka i sa različitom gospodarskom strukturom. Zapadna Njemačka kao visoko tehnološki razvijena i uključena u globalni sustav te Istočna Njemačka, tehnološki zaostala, s visokom stopom nezaposlenosti i slabom gospodarskom strukturom koja u uvjetima velike konkurencije nije mogla opstati.

Nakon 15 godina ujedinjenja i stotina milijardi dolara uloženi u obnovu razlike su i dalje znatno vidljive. Iako je ujedinjena Njemačka i dalje treća gospodarska sila svijeta, rast njenog gospodarstva i dalje je dosta skroman. Poljoprivreda je u svim pokazateljima i dalje snažna, ali ima jako malo značenje u zaposlenosti i ukupnom dohotku, a proizvodnja nije dovoljna za vlastite potrebe.

Gospodarska aktivnost u Njemačkoj i dalje je neujednačena, ali se očekuje da će postupno jačati. Domaća potražnja se kao glavni pokretač rasta i potrošnje kućanstava razvila vrlo dobro, a pozitivni izgledi za zapošljavanje, niske kamatne stope i realni rast plaća podržavaju osobnu potrošnju. Poslovna ulaganja su i dalje na niskom stupnju, ali se polako oporavljaju, dok se stambene investicije brže razvijaju. Rast uvoza treba ojačati, a izvoz bi trebao imati koristi od povećane potražnje u njemačkim trgovinskim partnerima.

Makroekonomska neravnoteža koja se dogodila u Njemačkoj zahtijevala je odlučnu akciju politike i praćenja. Komisija je odlučila pojačati postupak praćenja ravnoteže za Njemačku u veljači 2015. jer su rizici porasli zbog nedovoljne upornosti privatnog i javnog ulaganja. Potreba za akcijom posebno je važna kako bi se smanjio rizik od štetnih učinaka u njemačkom gospodarstvu, ali i potencijalna negativna prelijevanja na ekonomsku i monetarnu uniju.

Prema izvješću njemačke središnje banke, njemačko gospodarstvo je u 2015. godini ubrzalo rast zahvaljujući niskoj stopi nezaposlenosti, većim plaćama i slabom euru. Nakon što je prošle godine ostvarilo rast od 1,6 posto ove godine bi trebalo porasti za 1,7 posto. Zaključuje se da se njemačko gospodarstvo oporavilo nakon zatišja sredinom 2014. puno brže nego što se očekivalo i vratilo se na onaj put rasta koji podupire i unutarnja i vanjska potražnja. (Bundesbanka, 2015.)

Tablica 2. Ekonomska prognoza za Njemačku u %

Prognoza za Njemačku	2013	2014	2015	2016
BDP	0,1	1,6	1,9	2
Inflacija	1,6	0,8	0,3	1,8
Nezaposlenost	5,2	5	4,6	4,4
Državni proračun	0,1	0,7	0,6	0,5
Javni dug	77,1	74,7	71,5	68,2

Izvor: European Commisison, Economic and financial affairs, 2015., dostupno na: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/countries/germany_en.htm (listopad 2015)

U navedenoj tablici vidljiv je prikaz ekonomskih projekcija za navedene godine u Njemačkoj. Od ekonomskih varijabli koje prikazuje, navedeni su: BDP, inflacija, nezaposlenost, državni proračun (u postotku od BDP-a) i javni dug. Promatrano razdoblje odnosi se na godine od 2013. do 2016. BDP bilježi trend rasta u promatranom razdoblju, a najviši postotak rasta planira se u 2016. godini gdje se projicira rast od 2,0%. U 2013. godini inflacija iznosi 1,6%, nakon čega se u iduće dvije promatrane godine bilježi pad na 0,8% u 2014., te na 0,3% u 2015. godini. Projicirana stopa inflacije u 2016. godini iznosila bi 1,8%. Stopa nezaposlenosti projicira se u promatranom razdoblju smanjivati sa 5,2% u 2013. godini, do 4,4 postotna poena u 2016. godini. Javni dug Njemačke u postotku od BDP-a projicirano se smanjuje kroz promatrano razdoblje, gdje u 2013. godini iznosi 77,1% BDP-a, dok se u 2016. godini planira smanjenje na

68,2% od BDP-a, odnosno smanjenje za 11,54 postotna poena u odnosu na prvu godinu promatranog razdoblja.

4.2. Regije Njemačke

Njemačka sa svojih 80.767.463 stanovnika i površinom od 357,050 km² svrstava se u skupinu velikih zemalja. Ustavom iz 1949. uređena je kao savezna država u kojoj je vlast organizirana na dvije razine, saveznoj i zemaljskoj, dok su općine i okruzi konstitutivni dijelovi zemalja. Na saveznoj razini kreiraju se javne politike i zakonodavstvo, dok se provedba tih politika odvija na razini zemalja, a osobito na razini lokalne samouprave (Marčetić i Giljević, 2010: 68).

Pravo na lokalnu samoupravu se ostvaruje preko zemaljskih, regionalnih i lokalnih predstavničkih tijela koja su sastavljena od članova izabраниh na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava. Njemačka se nije morala baviti pitanjima decentralizacije kao druge zemlje jer sve tri vlasti imaju jako velik stupanj autonomije. Nakon ujedinjenja istočnih zemalja Njemačka se sastoji od 16 saveznih (federalnih) jedinica odnosno 13 zemalja i 3 grada koji imaju položaj zemalja (Berlin, Bremen i Hamburg). Savezne jedinice imaju gotovo potpunu autonomiju u reguliranju lokalne samouprave te samostalno uređuju temeljne institucionalne parametre za djelovanje lokalne samouprave (teritorijalnu podjelu, granice jedinica, statute općina). S obzirom na različitu povijesnu tradiciju postoji velika razlika u veličini i broju stanovnika (Marčetić i Giljević; 2010: 68).

Slika 1. Regije Njemačke

Izvor: Destatis Statistisches Bundesamt, 2015, List of links to the statistical offices of the Länder in Germany; dostupno na: <https://www.destatis.de/EN/PressServices/AddressBook/National.html> (rujan 2015)

Navedena slika prikazuje 16 saveznih pokrajina (*Länder*), što predstavlja NUTS 1 regionalnu podjelu Njemačke. Prva razina NUTS 1 čini 16 saveznih pokrajina, drugu razinu čini 41 upravni okrug dok treću razinu čini 439 distrikta ili gradova distrikta. (Statistisches Bundesamt, Regional statistics in brief)

Istočna Njemačka se danas sastoji od sljedećih regija: Thüringen (Tiringija), Sachsen (Saska), Sachsen-Anhalt, Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern i Istočni Berlin, dok Zapadna Njemačka uključuje iste pokrajine od kojih se sastojala Savezna Republika Njemačka: Schleswig-Holstein, Niedersachsen (Donja Saska), Nordrhein-Westfalen, Hessen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Baden-Württemberg, Bayern (Bavarska), gradove-pokrajine: Bremen i Hamburg te se Zapadni Berlin. (Statistisches Bundesamt, Regional statistics in brief)

Tablica 3: Broj osnovnih, lokalnih i federalnih jedinica samouprave Njemačke

Država	Broj osnovnih jedinica lokalne samouprave (<i>Gemeinden</i>)	Broj lokalnih jedinica II° (<i>Landkreise</i> i <i>Kreisfreie Städte</i>)	Broj federalnih jedinica (<i>Länder</i>)
Njemačka	13.400	360 (343 + 117)	16 (13 + 3 grada)

Izvor: Marčetić, G., Giljević, T. (2010), Lokalna samouprava u Njemačkoj i Francuskoj, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/199887> (rujan 2015)

Navedena tablica prikazuje samoupravu Njemačke sa brojem osnovnih jedinica lokalne samouprave od kojih je najveći broj lokalnih jedinica II, te s brojem federalnih jedinica, odnosno regionalnom podjelom NUTS 1.

Berlin i Hamburg objedinjuju na razini grada funkcije zemaljske uprave i lokalne samouprave. Poslovi gradske uprave u oba su grada zbog decentralizacije podijeljeni na gradske kotare (*Stadtbezirke*).

Njihova tijela nisu samostalna, već su podložna nadzoru središnjih organa, a gradski im parlament odobrava proračunska sredstva. Sa trećim gradom Bremenom, situacija je drugačija, on zapravo obuhvaća dva okružna grada, Bremen i Bremenheven, ali je i u tom slučaju lokalna samouprava organizirana u jednom stupnju. Dvije zapadne zemlje, Nordrhein-Westfalen i Rheinland-Pfalz, radikalno su reformirale svoje srednje upravne jedinice pretvorivši ih u jedinice kojih je uloga služenje lokalnoj vlasti, a ne više nadzor (Marčetić i Giljević; 2010: 69-70).

5. ANALIZA REGIONALNOG RAZVOJA NJEMAČKE

5.1. Međuregionalni odnosi

Međuregionalni odnosi bitni su za cjelokupni razvoj njemačkog gospodarstva. Oni su svakako značajni za razvoj svake zemlje kako ne bi došlo do postojanja velikih regionalnih dispariteta u pojedinoj zemlji. Najvažnije je da regije međusobno surađuju kako bi se gospodarstvo moglo razvijati. Pri tome je međupovezanost između razvijenih i slabije razvijenih područja temelj za rast i razvoj cjelokupne nacionalne ekonomije.

Ključni čimbenici za međuregionalne odnose su prostorni raspored resursa, razvijenost i struktura regionalnog gospodarstva. Otvorena regionalna struktura i otklanjanje ograničenja koja se u razvojnim procesima javljaju su ključne pretpostavke mobilnosti faktora, roba i usluga. Navedene mobilnosti šire tržišne prostore i pod utjecajem konkurencije kreiraju ponudu za kojom postoji unutar regionalna i međuregionalna potražnja. Nasuprot tome, regionalna autarkija proizvodi strukturne slabosti i pod prividom samodovoljnosti slabi vitalnost privrede i stvara međuregionalne tenzije i disproporcije u razvijenosti.

Međuregionalna razmjena materijalnih i nematerijalnih dobara jača gospodarstvo regije i oplemenjuje vrijednosne sustave svake regije/zemlje. Gospodarske strukture regija u pravilu se značajno razlikuju, a to utječe i na razlike u intenzitetu međuregionalnih odnosa. Razmjena inputa i/ili outputa, jača strukturne komplementarnosti i regionalnu specijalizaciju. Na taj način međuregionalna razmjena postaje ključni kriterij i generator regionalnog razvitka. U okviru regije pozitivni i negativni efekti međuregionalnih privrednih odnosa rasprostiru se na ukupnu regionalnu strukturu (Bogunović, 2001: 173-174).

5.2. Regionalne razlike

Kao što u svakoj državi postoje velike regionalne razlike i neravnomjernosti tako i u Njemačkoj postoji velika razlika među regijama, prije svega prema veličini i broju stanovnika, što se ujedno potvrđuje i u ranijoj povijesti. Četrdeset i pet godina različite orijentacije ostavilo je vrlo dubok trag na različitosti u regijama Njemačke. Danas se još uvijek znatno osjete razlike u dijelu koji je nekoć bio Savezna Republika Njemačka i onaj dio koji je bio Demokratska Republika Njemačka.

Ukoliko je glavno obilježje regije istovrsnost, onda u Njemačkoj danas postoje dvije glavne regije, ona koja je u tranziciji i ona koja nije. Regije se razlikuju prema različitim vrstama socio-geografskih i ekonomskih pokazatelja, pa čak i u krajoliku. Možemo zaključiti da se radi o dvjema regijama unutar države. Budući da jedna čini istočni, a druga zapadni dio Njemačke, može ih se nazvati Istočnom i Zapadnom Njemačkom. Pri tome se ne misli na vrijeme prije ujedinjenja, nego se imenuje dva različita prostora, dvije regije unutar jedne države. Naime, svaka država ima svoj istočni, zapadni, sjeverni i južni dio (Biruš, 2004).

Pokrajine istočne Njemačke se vidno razlikuju od pokrajina zapadne Njemačke, što ću nadalje detaljnije u radu i objasniti proučavajući različite pokazatelje. Najveći problemi koji se javljaju na području istočne pokrajine su prvenstveno nemogućnost prilagođavanja novoj situaciji što se onda očituje u velikoj nezaposlenosti, niskoj vrijednosti domaćeg proizvoda, niskoj konkurentnosti i slabijim demografskim pokazateljima. Iako se istočne pokrajine ističu najnižom vrijednošću određenih pokazatelja, i neke zapadne pokrajine odudaraju od prosjeka te imaju relativnu nisku vrijednost pojedinih pokazatelja. Vrijednosti nekih pokazatelja ne pokazuju realno stanje kod većih pokrajina regija kao što su Berlin, Hamburg i Bremen. U tim regijama dnevni migranti stvaraju dojam više razvijenosti regije jer rade u jednoj pokrajini, a žive u drugoj. Kako bi dostigle regionalni prosjek, istočne pokrajine dobivaju ogroman kapital no to im nije dovoljno da prebrode sve tranzicijske probleme te zapadne pokrajine iz svog prihoda moraju izdvajati za pomoć istočnim pokrajinama. Godinama Istočna Njemačka dobiva milijarde eura koje istovremeno zapadna gubi, što predstavlja ograničenje u regionalnom razvoju. Danas se Istočna Njemačka trudi participirati u razvoju, a ne samo čekati pomoć, što se može vidjeti i na različitim primjerima regija koje su uspjele napredovati u odnosu na ranije razdoblje (Mecklenburg-

Vorpommern, Thüringen, Saarland).

Tablica 4. Regionalne razlike odabranih regija u odnosu na Berlin u 2011. godini

Kategorija	Regija	Vrijednost	Berlin - Vrijednost
Stanovništvo (broj osoba)	Bremen	600.706	3.460.725
BDP (€)	Mecklenburg- Vorpommern	35.714,00	101.815,00
BDP po stanovniku (€)	Thüringen	21.878	29.420
Nezaposlenost (%)	Bayern	3,31	11,92
Zaposlenost (%)	Saarland	67,92	68,04
Visokoškolsko obrazovanje (%)	Lower Saxony	24,42	37,4
Turizam (broj odmorišta, noćenja i postelja)	Bremen	119	809

Izvor: Izrada autora prema podacima sa OECD.Stat i Eurostat, dostupno na: <http://stats.oecd.org/> i <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (rujan 2015)

U navedenoj tablici vidljive su regionalne razlike između pojedinih njemačkih regija i glavnog grada Njemačke, Berlina. Pokazatelji koji se analiziraju su: stanovništvo, BDP, BDP po stanovniku, nezaposlenost, zaposlenost, visokoškolsko obrazovanje te turizam. Prema odabranim pokazateljima prikazana je komparacija između Berlina i njemačke regije koja ima najnižu vrijednost navedenog pokazatelja. Regija koja bilježi najlošiji rezultat po broju stanovnika i u području turizma jest Bremen, zbog toga što je kao grad priznat i kao regija te je najmanja regija po broju stanovnika. Uz navedenu regiju, u slabije razvijene regije spadaju i Mecklenburg-Vorpommern sa najmanjim BDP-om u odnosu na Berlin, te Saarland sa najnižom stopom zaposlenosti i Lower Saxony sa najnižim stupnjem visokoškolskog obrazovanja. Vidljivo je da Bavarska u odnosu na Berlin ima nižu stopu nezaposlenosti, te Berlin kao glavni grad spada u regije sa višom stopom nezaposlenosti u odnosu na ostatak zemlje i prosjek.

5.3. Mjerenje regionalnih razlika

Kontinuirano mjerenje rezultata provedbe regionalne politike predstavlja ključni čimbenik za unapređenje lokalnog i regionalnog razvoja. U radu se analizira nekoliko ključnih pokazatelja kako bi se detaljnije prikazale regionalne razlike u Njemačkoj.

5.3.1. Stanovništvo

U nastavku će se analizirati kretanje stanovnika u razdoblju od 2010. Do 2014. Njemačkoj i njemačkim regijama. Analiza se odnosi na NUTS 1 regije.

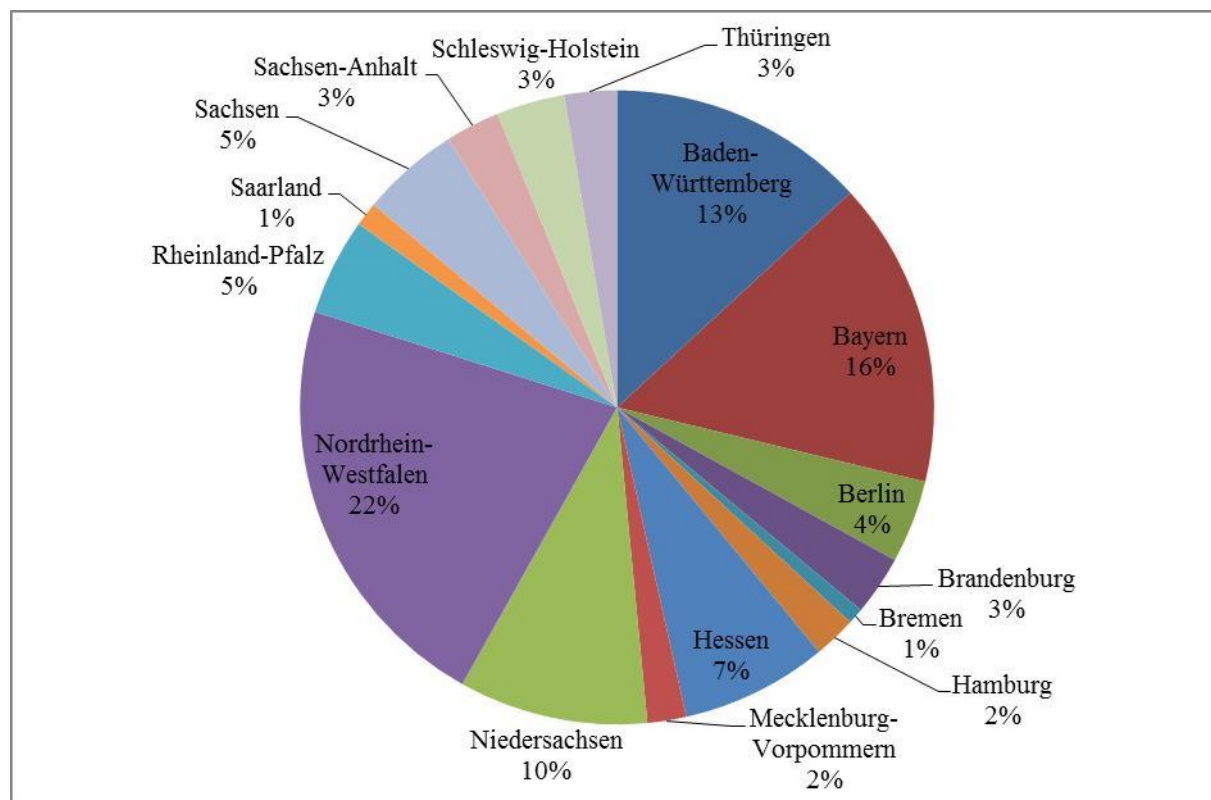
Tablica 5. Broj stanovnika na dan 1. siječnja u njemačkim regijama i Njemačkoj od 2010. do 2014.

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Baden-Württemberg	10.744.921	10.753.880	10.786.227	10.840.832	10.631.278
Bayern	12.510.331	12.538.696	12.595.891	12.669.492	12.604.244
Berlin	3.442.675	3.460.725	3.501.872	3.545.685	3.421.829
Brandenburg	2.511.525	2.503.273	2.495.635	2.491.514	2.449.193
Bremen	661.716	660.706	661.301	663.543	657.391
Hamburg	1.774.224	1.786.448	1.798.836	1.814.597	1.746.342
Hessen	6.061.951	6.067.021	6.092.126	6.114.686	6.045.425
Mecklenburg-Vorpommern	1.651.216	1.642.327	1.634.734	1.627.901	1.596.505
Niedersachsen	7.928.815	7.918.293	7.913.502	7.916.913	7.790.559
Nordrhein-Westfalen	17.872.763	17.845.154	17.841.956	17.848.113	17.571.856
Rheinland-Pfalz	4.012.675	4.003.745	3.999.117	3.998.702	3.994.366
Saarland	1.022.585	1.017.567	1.013.352	1.009.506	990.718
Sachsen	4.168.732	4.149.477	4.137.051	4.132.291	4.046.385
Sachsen-Anhalt	2.356.219	2.335.006	2.313.280	2.295.657	2.244.577
Schleswig-Holstein	2.832.027	2.834.259	2.837.641	2.841.433	2.815.955
Thüringen	2.249.882	2.235.025	2.221.222	2.209.713	2.160.840
Germany	81.802.257	81.751.602	81.843.743	82.020.578	80.767.463

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Regional Demographic statistics, population by age and gender. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015)

Tablica 4. prikazuje broj stanovnika u Njemačkoj i njemačkim regijama u razdoblju od 2010. do 2014. U tablici je vidljivo kako je broj stanovnika očekivano promjenjiv u promatranom razdoblju, te je najveći broj stanovnika zabilježen u 2013. godini, dok najmanji broj stanovnika Njemačka bilježi u 2014. godini. Od promatranih regija najveći broj stanovnika ima regija Westfalen i to od čak 17.872.763 u 2010. godini, što čini okvirno 20% stanovništva Njemačke. U 2014. godini i u ovoj regiji je vidljiv pad broja stanovnika od oko 300.000. Demografski problemi predstavljaju značajno razvojno ograničenje cjelokupnog njemačkog gospodarstva dok su u pojedinim regijama problemi još izraženiji i zahtjevaju što bržu intervenciju.

Grafikon 1. Udio u ukupnom broju stanovnika njemačkih pokrajina u 2014. godini

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Regional Demographic statistics, population by age and gender. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Grafikon 1. prikazuje udio u ukupnom broju stanovnika njemačkih regija u 2014. godini. Iz grafa je vidljivo da je (od promatranih) Nordrhein-Westfalen regija sa najvećim brojem

stanovnika Njemačke u 2014. godini, što iznosi 22% ukupnog stanovništva Njemačke. Od značajnijih regija, odnosno onih sa većim brojem stanovnika tu su još Baden-Württemberg sa 13% stanovništva i Bayern sa 16 % stanovništva. Od promatranih regija, regija Bremen ima najmanji broj stanovnika te zauzima 1% ukupnom broju stanovnika. Od manjih regija Njemačke tu su još i Saarland, Hambur te Thüring.

5.3.2. Bruto domaći proizvod

Navedena tablica analizira bruto domaći proizvod Njemačke i njemačkih regija u razdoblju od 2007. do 2011. Bruto domaći proizvod je jedan od najznačajnijih pokazatelja razvijenosti gospodarstva i najbolje prikazuje razvojno odstupanje regija u pojedinoj zemlji (iako se za potpuniju analizu regionalnih razlika treba promatrati uz ostale socio-ekonomske pokazatelje).

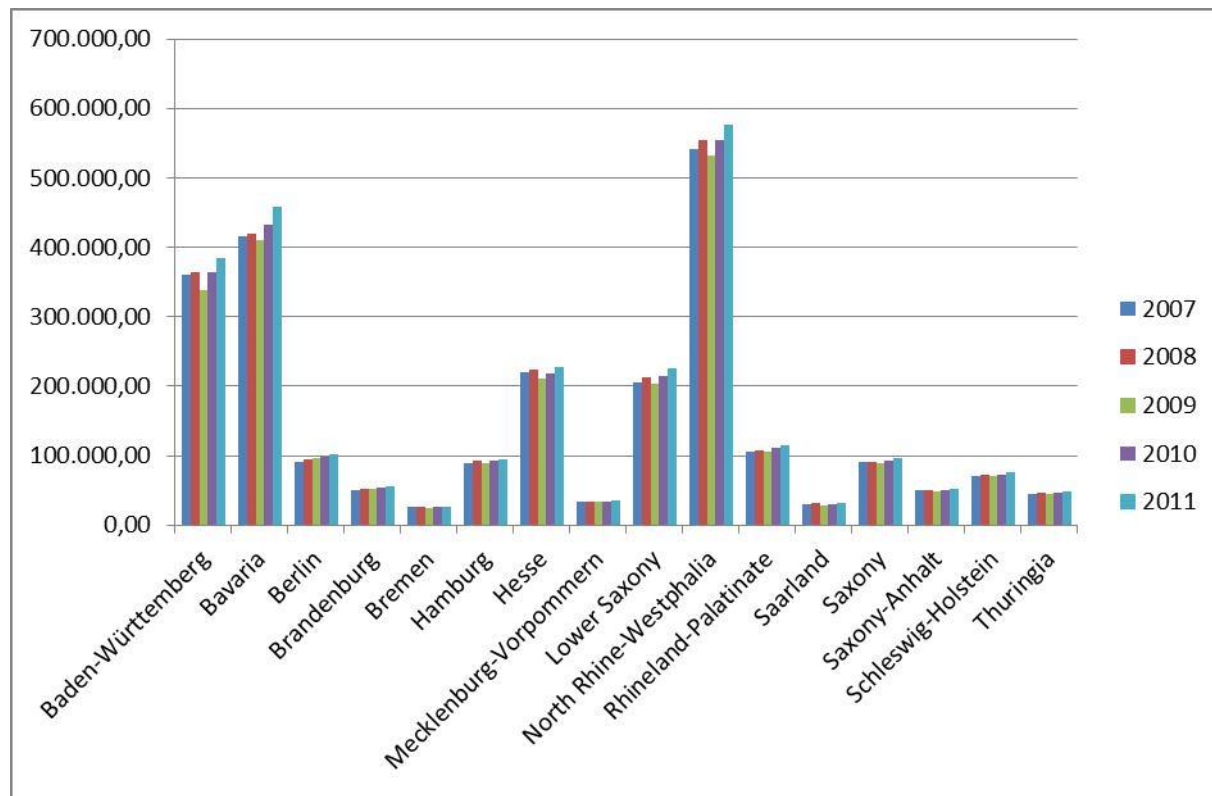
Tablica 6. BDP Njemačke i njemačkih regija od 2007. do 2011., u mil €

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Regions					
Baden-Württemberg	359.916,00	363.852,00	337.854,00	363.884,00	385.391,00
Bavaria	415.975,00	419.468,00	411.071,00	433.379,00	459.317,00
Berlin	90.661,00	95.097,00	95.719,00	98.931,00	101.815,00
Brandenburg	51.353,00	53.064,00	51.871,00	54.663,00	56.852,00
Bremen	26.528,00	26.896,00	24.619,00	26.352,00	27.135,00
Hamburg	89.740,00	92.406,00	88.595,00	91.994,00	94.071,00
Hesse	220.686,00	223.287,00	211.297,00	218.226,00	227.689,00
Mecklenburg-Vorpommern	33.241,00	34.106,00	33.601,00	34.665,00	35.714,00
Lower Saxony	206.220,00	212.117,00	203.203,00	215.435,00	225.784,00
North Rhine-Westphalia	541.009,00	553.972,00	531.415,00	554.772,00	576.094,00
Rhineland-Palatinate	105.981,00	107.654,00	104.932,00	110.658,00	115.699,00
Saarland	30.751,00	31.150,00	28.113,00	29.765,00	31.713,00
Saxony	90.647,00	91.526,00	88.837,00	92.372,00	96.019,00
Saxony-Anhalt	49.652,00	50.306,00	48.074,00	50.663,00	51.817,00
Schleswig-Holstein	70.581,00	72.932,00	70.855,00	72.529,00	75.892,00
Thuringia	45.559,00	45.968,00	44.143,00	46.711,00	48.897,00
Njemačka	2.428.500,00	2.428.500,00	2.473.800,00	2.374.200,00	2.495.000,00

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Regional accounts, Regional GDP. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015)

U tablici su prikazani podaci o bruto domaćem proizvodu Njemačke i njemačkih regija od 2007. do 2011. u mil €. Najveći bruto domaći proizvod u Njemačkoj od svih njezinih pokrajina ima North Rhine-Westphalia što iznosi 22% od ukupnog BDP-a Njemačke. Prati ju Bavarska sa približno 18% i Baden-Württemberg sa 15% ukupnog bruto domaćeg proizvoda Njemačke. Regija sa najmanjim bruto domaćim proizvodom je Bremen sa te Mecklenburg-Vorpommern. Razlog niske razine BDP-a u ove dvije regije bio bi u prvoj što je to manja regija sa manjom površinom i teže može konkurirati ostalim većim regijama, a u drugoj što se nalazi na sjeveru Njemačke. Berlin kao glavni grad imao je 2011. bruto domaći proizvod od 101.815,00 mil. €, što iznosi 4% ukupnog BDP-a Njemačke.

Grafikon 2. Prikaz bruto domaćeg proizvoda u tekućim cijenama njemačkih regija od 2007. do 2011., u mil €

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Regional accounts, Regional GDP. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Grafikon 2. preglednije prikazuje BDP njemačkih regija u promatranom razdoblju od 2007. do 2011. godine. Iz grafikona su vidljive promjene BDP-a u njemačkim regijama. Regija North Rhine-Westphalia je unatoč krizi zadržala najvišu točku rasta BDP-a. Uzevši u obzir da se bruto domaći proizvod u Njemačkoj i njenim U nastavku se prikazuje bruto domaći proizvod po glavi stanovnika njemačkih regija.

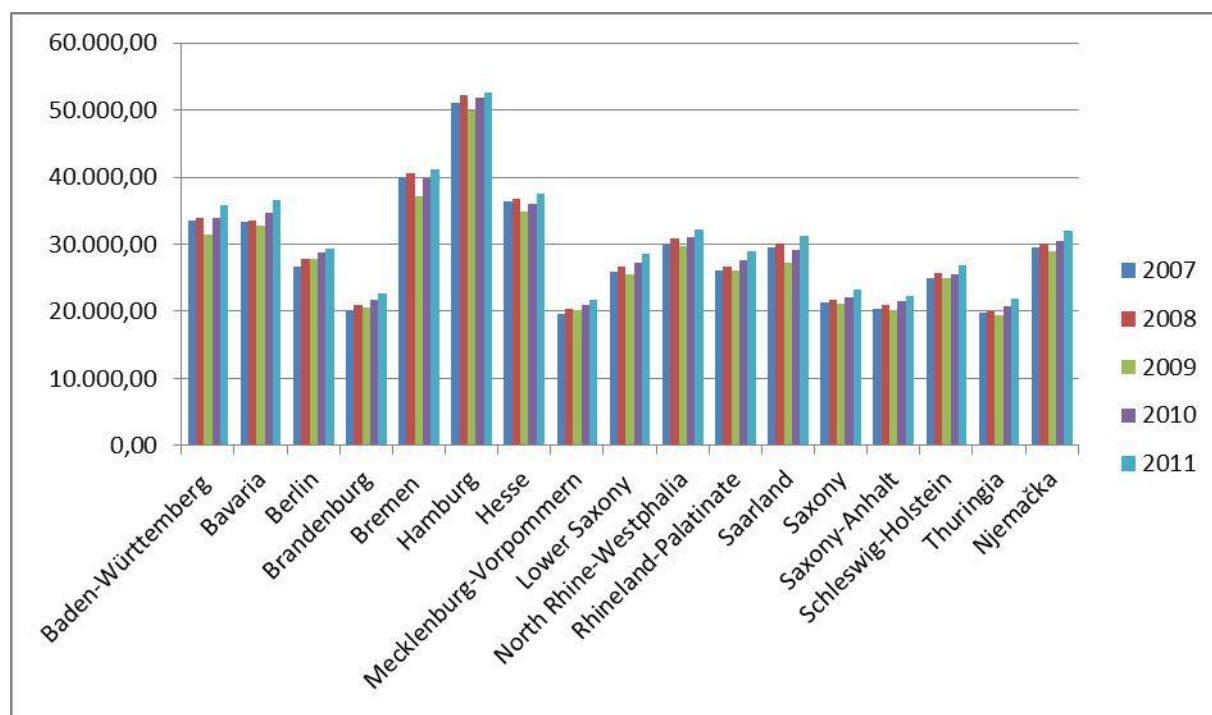
Tablica 7. BDP po stanovniku njemačkih regija od 2007. do 2011. u €

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Baden-Württemberg	33.516,00	33.847,00	31.430,00	33.866,00	35.837,00
Bavaria	33.298,00	33.503,00	32.834,00	34.642,00	36.632,00
Berlin	26.633,00	27.837,00	27.893,00	28.737,00	29.420,00
Brandenburg	20.156,00	20.926,00	20.563,00	21.765,00	22.711,00
Bremen	39.953,00	40.562,00	37.196,00	39.824,00	41.070,00
Hamburg	51.158,00	52.188,00	49.994,00	51.850,00	52.658,00
Hesse	36.325,00	36.770,00	34.839,00	35.999,00	37.529,00
Mecklenburg-Vorpommern	19.626,00	20.305,00	20.189,00	20.994,00	21.746,00
Lower Saxony	25.833,00	26.609,00	25.569,00	27.171,00	28.514,00
North Rhine-Westphalia	30.008,00	30.782,00	29.633,00	31.040,00	32.283,00
Rhineland-Palatinate	26.150,00	26.610,00	26.048,00	27.577,00	28.898,00
Saarland	29.479,00	30.050,00	27.286,00	29.108,00	31.166,00
Saxony	21.330,00	21.688,00	21.188,00	22.158,00	23.140,00
Saxony-Anhalt	20.334,00	20.852,00	20.183,00	21.502,00	22.191,00
Schleswig-Holstein	24.903,00	25.704,00	24.999,00	25.610,00	26.777,00
Thuringia	19.713,00	20.080,00	19.465,00	20.762,00	21.878,00
<u>Njemačka</u>	29.503,00	30.088,00	28.953,00	30.500,00	31.925,00

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Regional accounts, Regional GDP per capita. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Tablica 6. Prikazuje BDP po glavi stanovnika u Republici Njemačkoj i njezinim regijama od 2007. do 2011. BDP po glavi stanovnika kreće se između 21.746,00 € po glavi stanovnika u regiji Mecklenburg-Vorpommern-u koja ujedno predstavlja i najslabije naseljenu njemačku regiju, do 52.658,00 € koliko iznosi u Hamburgu. Očekivano je da Hamburg kao izrazito naseljen grad sa malom površinom ima visok iznos BDP-a po glavi stanovnika. U odnosu na BDP po stanovniku Njemačke koji iznosi 31.925,00 €, čak 6 regija ima veći iznos BDP –a po stanovniku i to su: North Rhine-Westphalia, Hesse, Hamburg, Bremen, Baden-Württemberg te Bavarska.

Grafikon 3. Grafički prikaz bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika u njemačkim regijama od 2007. do 2011. godine

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Regional accounts, Regional GDP per capita. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Grafikon preglednije prikazuje BDP po stanovniku njemačkih regija u razdoblju od 2007. do 2011. Hamburg ima najveći iznos BDP-a po stanovniku, koji je veći i od nacionalnog prosjeka.

5.3.3. Nezaposlenost

Navedena tablica 7 prikazuje regionalne razlike prema stopama nezaposlenosti kroz promatrano razdoblje u Njemačkoj i odabranim njemačkim regijama.

Tablica 8. Stope nezaposlenosti Njemačke i njemačkih regija od 2009. do 2013. (u %)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Baden-Württemberg	5,14	4,8	3,61	3,38	3,39
Bavaria	5,09	4,39	3,31	3,17	3,08
Berlin	13,72	13,16	11,92	10,6	10,56
Brandenburg	11,34	9,95	8,81	8,28	7,36
Bremen	9,1	8,06	7,93	6,7	7,16
Hamburg	7,21	7,12	5,38	5,36	4,77
Hesse	6,42	5,87	4,72	4,73	4,35
Mecklenburg-Vorpommern	13,91	12,43	10,15	10,82	10,08
Lower Saxony	6,87	6,5	5,6	4,97	4,97
North Rhine-Westphalia	7,83	7,47	6,39	5,92	6,02
Rhineland-Palatinate	5,99	5,5	4,81	4,04	4,08
Saarland	8,36	7,02	6,06	6,44	6,2
Saxony	12,47	11,27	9,41	8,21	7,86
Saxony-Anhalt	13,7	11,43	10,44	9,5	9,03
Schleswig-Holstein	7,32	6,79	5,88	5,07	4,97
Thuringia	10,66	8,6	7,64	7,24	6,04
Njemačka	7,74	7,07	5,92	5,46	5,31

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Labour statistics, Regional Unemployment. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Tablica prikazuje stope nezaposlenosti u odabranim regijama Njemačke za razdoblje od 2009. godine do 2013. Nezaposlenost u Republici Njemačkoj u 2013. godini iznosi 5,31%, što je za 2,43 postotna boda manje u odnosu na 2009. godinu, a za 0,15 postotna boda manje nego u 2012. godini. Od njemačkih regija najmanju stopu nezaposlenosti ima Bavarska i iznosi 3,08% u 2013. Slijedi Baden-Württemberg sa 3,39%. Najveću stopu nezaposlenosti imaju Berlin sa 10,56% i Mecklenburg-Vorpommern sa 10,08% u 2013. Ponovno se potvrđuju regionalne razlike kao i kod ostalih promatranih pokazatelja.

5.3.4. Zaposlenost

Navedena tablica u nastavku prikazuje stope zaposlenosti u Njemačkoj i odabranim regijama od 2009. do 2013.

Tablica 9. Zaposlenost u Njemačkoj i njemačkim regijama, u razdoblju od 2009. do 2013. (u %)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Baden-Württemberg	74,62	74,95	76,81	77,28	78,26
Bavaria	75,14	76,17	77,71	78,31	78,79
Berlin	65,11	66,09	68,04	69,06	69,6
Brandenburg	72,46	74,14	75,03	75,06	75,38
Bremen	64,68	67,1	68,81	69,39	68,83
Hamburg	72,42	72,8	73,99	74,15	75,09
Hesse	71,52	72,2	74,67	74,7	75,43
Mecklenburg-Vorpommern	68,89	70,48	71,51	70,22	70,71
Lower Saxony	70,34	71,24	73,07	73,88	74,41
North Rhine-Westphalia	68,05	68,24	70,11	70,48	70,64
Rhineland-Palatinate	71,65	72,56	73,48	74,36	74,44
Saarland	66,57	67,68	67,92	69,88	70,56
Saxony	70,19	72,15	73,88	73,57	74,52
Saxony-Anhalt	68,55	70,17	72,54	71,96	72,63
Schleswig-Holstein	72,1	72,5	74,14	75,15	74,35
Thuringia	70,83	73,63	75,47	75,14	75,88
Njemačka	71,07	71,9	73,63	74,04	74,52

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat, Labour statistics, Employment at place of residence, Employment rate. Dostupno na:

http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Iz tablice 8 je vidljivo da najveću stopu zaposlenosti ima regija Bavarska od 78,79%, dok najmanju stopu zaposlenosti ima Bremen od 68,83%. Stopa zaposlenosti varira u promatranom razdoblju vrlo malo, svega nekoliko postotnih bodova. Stopa zaposlenosti u regiji gdje je smješten glavni grad raste u promatranom razdoblju od 65,11% u prvoj promatranjoj godini, do 69,6% u posljednjoj promatranjoj godini odnosno 2013.

5.3.6. Visokoškolsko obrazovanje

U ovome poglavlju analiziraju se regionalne razlike prema udjelu visokoobrazovanih osoba u ukupnoj radnoj snazi za Njemačku i odabrane regije od 2009. do 2013.

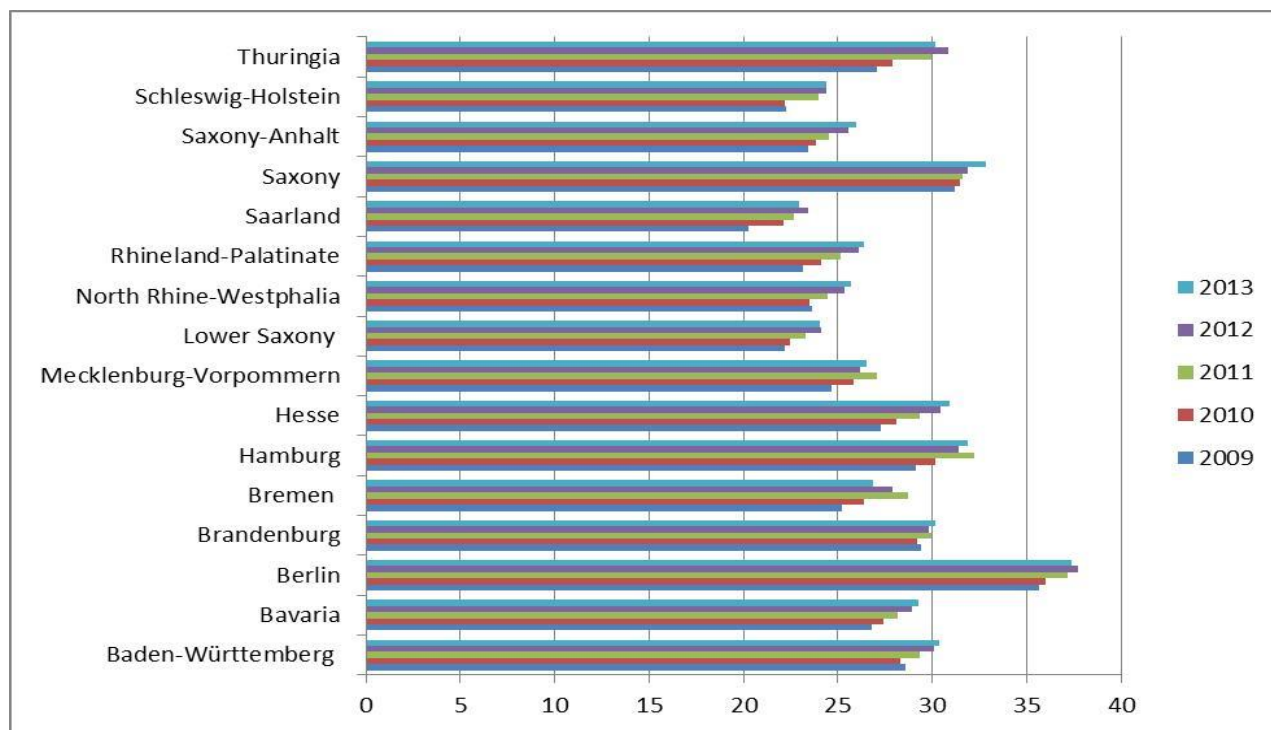
Tablica 10. Udio visokoobrazovanih osoba od 2009. do 2013. godine (u %)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Baden-Württemberg	28,56	28,34	29,33	30,12	30,38
Bavaria	26,78	27,41	28,2	28,92	29,24
Berlin	35,69	36,03	37,15	37,71	37,4
Brandenburg	29,42	29,19	29,94	29,82	30,19
Bremen	25,21	26,36	28,72	27,86	26,83
Hamburg	29,12	30,17	32,21	31,41	31,86
Hesse	27,29	28,13	29,34	30,47	30,9
Mecklenburg-Vorpommern	24,64	25,83	27,06	26,15	26,51
Lower Saxony	22,2	22,47	23,32	24,09	24,04
North Rhine-Westphalia	23,63	23,52	24,49	25,32	25,7
Rhineland-Palatinate	23,16	24,12	25,13	26,1	26,37
Saarland	20,25	22,14	22,68	23,4	22,98
Saxony	31,18	31,47	31,58	31,85	32,84
Saxony-Anhalt	23,41	23,86	24,5	25,55	25,95
Schleswig-Holstein	22,28	22,18	23,98	24,36	24,42
Thuringia	27,09	27,86	29,93	30,82	30,17
Njemačka	26,17	26,49	27,48	28,15	28,41

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat. Innovation Indicators, Education level of labour force, Tertiary education (as % of labour force). Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Iz navedene tablice vidljiv je udio visokoobrazovanih osoba u ukupnom broju radne snage pojedine regije. U 2013., u Njemačkoj je evidentirano 28,41% visoko obrazovanih osoba. Vidljiv je progresivan rast u promatranom razdoblju gdje sa 26,17% u 2009. godini dolazimo do 28,41% u 2013. godini, što je za 2,24 postotna boda više u promatranom razdoblju. Regija sa najviše visoko obrazovanih osoba u ukupnom stanovništvu jest Berlin. Berlin kao glavni grad ima najviše mogućnosti za učenje i visoko obrazovanje, ali u Berlin kao glavni grad Republike Njemačke dolaze visoko obrazovani građani iz cijele Njemačke, iz svih regija u potrazi za poslom sa već stečenom diplomom, nadajući se boljem prosperitetu u glavnome gradu Njemačke što nas dovodi do podatka od 37,4% visoko obrazovanih osoba u Berlinu od ukupnog stanovništva regije. Vidljivo je da je to daleko više od ostalih regija, ali i od njemačkog prosjeka.

Grafikon 4: Grafički prikaz udjela visoko obrazovanog stanovništva njemačkih regija od 2009. do 2013.

Izvor: Podaci preuzeti sa OECD.Stat. Innovation Indicators, Education level of labour force, Tertiary education (as % of labour force). Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)

Grafikon prikazuje udio visoko obrazovanih građana određene regije u ukupnom broju

radne snage regije u razdoblju od 2009. do 2013. godine. Od promatranih regija, regija Saarland bilježi najlošiji rezultat iako se može vidjeti trend povećanja od 2009. do 2013., što znači da sve veći broj građana završava fakultete i tako sudjeluje u dijelu visoko obrazovanog stanovništva države.

5.3.7. Turizam

U poglavlju gdje se analiziraju regionalne razlike prema pokazateljima u turizmu analizira se jedan od mogućih pokazatelja koji se odnosi na broj turističkih objekata, odnosno hotela i prenoćišta u Njemačkoj i njemačkim regijama od 2010. do 2014. na NUTS razini.

Tablica 11. Broj turističkih objekata, hotela i prenoćišta u Njemačkoj i njemačkim regijama od 2010. do 2014.

Regije:	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Baden-Württemberg	6.790	6.771	6.897	6.823	6.724
Bayern	13.161	12.867	12.413	12.161	11.914
Berlin	748	777	791	798	809
Bremen	113	116	:	:	119
Hamburg	317	316	:	341	343
Hessen	3.494	3.474	3.442	3.417	3.399
Mecklenburg-Vorpommern	3.016	3.049	3.015	2.987	2.852
Niedersachsen	5.946	5.844	5.919	5.652	5.514
Nordrhein-Westfalen	5.122	5.150	5.199	5.162	5.189
Rheinland-Pfalz	3.764	3.806	3.575	3.561	3.486
Saarland	256	269	261	268	253
Sachsen	2.194	2.209	2.150	2.137	2.119
Sachsen-Anhalt	1.149	1.134	1.109	1.100	1.085
Schleswig-Holstein	4.507	4.378	4.246	4.190	4.229
Thüringen	1.369	1.354	1.321	1.316	1.290
Njemačka	53.532	53.164	52.401	51.652	50.925

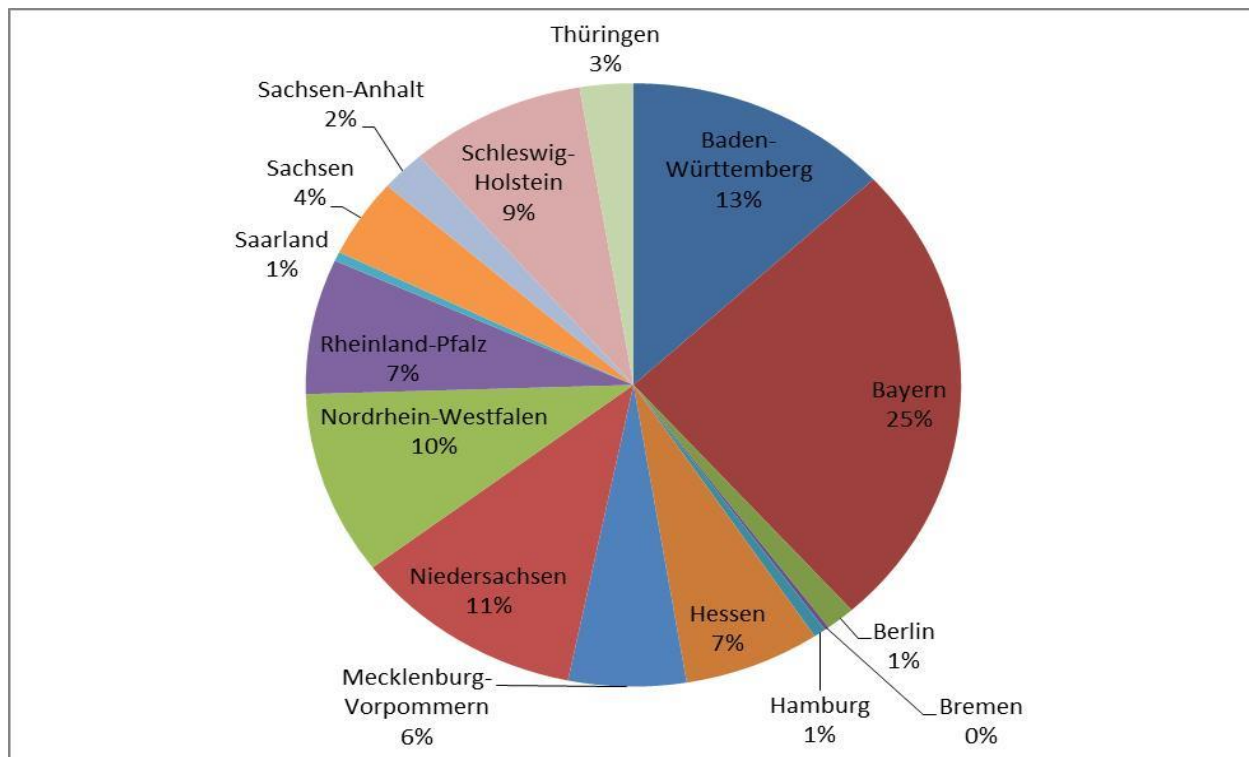
Izvor: Podaci preuzeti sa Eurostata, Database, Tables by themes, Regional statistics, Regional tourism statistics (t_reg_tour), Number of establishments and bed places by NUTS 2 regions.

Dostupno na:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tgs00112&language=en> (rujan 2015)

Iz tablice 10 može se vidjeti da najveći broj turističkih objekata ima njemačka pokrajina, odnosno regija Bavarska. Bavarska daleko prednjači pred ostatkom Njemačke. Regija koja je druga po redu po broju turističkih objekata je Baden-Württemberg. Iako ta južna regija Njemačke koristi zimski turizam kao svoju primarnu orijentaciju u turizmu, ipak bajkovita Bavarska prelazi u turističkoj kategoriji prema navedenom pokazatelju.

Grafikon 5. Udio u ukupnom broju turističkih objekata prema njemačkim regijama, 2010. (u %)

Izvor: Podaci preuzeti sa Eurostata, Database, Tables by themes, Regional statistics, Regional tourism statistics (t_reg_tour), Number of establishments and bed places by NUTS 2 regions.

Dostupno

na:

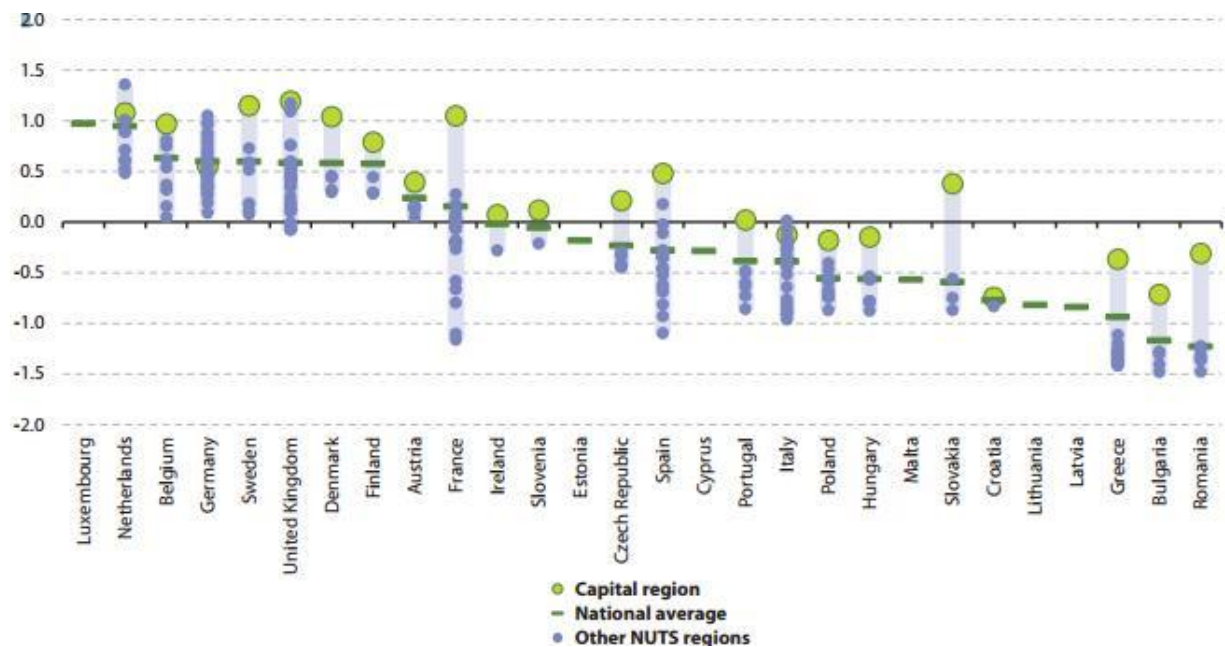
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tgs00112&language=en> (rujan 2015.)

Grafikon 10 potvrđuje zaključak koji slijedi iz tablice. Najveći udio zauzima Bavarska sa 25%, slijedi Baden-Württemberg sa 13%, te Niedersachsen sa 11%. Najmanji broj turističkih objekata ima Bremena sa 119 te Saarland sa 204 objekta. Vidljivo je da je u ovim regijama turizam slabije razvijena i zastupljena grana (te za neke godine podaci za ove pokrajine nisu niti dostupni). Berlin kao glavni grad zauzima tek oko 1% broja turističkih objekata.

5.3.7. Konkurentnost

U ovome poglavlju analizirat će se regionalna konkurentnost prema Europskom indeksu regionalne konkurentnosti te će se komparirati rezultati za Berlin kao glavni grad sa rezultatima za ostale njemačke regije.

Grafikon 6. Grafički prikaz regionalnih razlika prema indeksu regionalne konkurentnosti u 2013.

Izvor: Eurostat regional yearbook 2015., dostupno na: [//ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-15-001](http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-15-001) (rujan 2015)

Grafikon broj 6 prikazuje regionalne razlike prema indeksu konkurentnosti za europske NUTS 2 regije u 2013. Prikazan je raspon od -2,0 do 2,0. Svjetlo ljubičasta osjenčana linija prikazuje raspon od najkonkurentnije do najnekonkurentnije regije za svaku zemlju, dok tamno

zeleni krug prikazuje nacionalni prosjek. Zeleni krug prikazuje glavni grad, a tamno ljubičasti krugovi pokazuju vrijednosti u drugim regijama. Indeks konkurentnosti u Berlinu u promatranju 2013. godine manji je nego u pojedinim ostalim njemačkim regijama, i nešto niži od državnog prosjeka Njemačke.

U većini zemalja članica EU-a, regija koja sadrži glavni grad općenito ima daleko višu razinu konkurentnosti od bilo koje druge regije unutar te države. Možemo zaključiti da je Berlin jedini glavni grad od svih država članica sa indeksom konkurentnosti ispod svog nacionalnog prosjeka, tako da ga onda ni ne možemo smatrati nositeljem regionalnog razvoja. Nositelji regionalnog razvoja Njemačke su Bavarska i North Rhine-Westphalia, jer su po mnogim pokazateljima promatranim u radu iznad prosjeka i imaju daleko bolje pokazatelje od ostatka Njemačke.

5.4. Regionalna politika Njemačke

Zahvaljujući njenom federalnom uređenju regije imaju veliki utjecaj u Njemačkoj i rastu njenog gospodarstva. U provedbi regionalne politike glavnu riječ vode savezne pokrajine, a vlade saveznih država razrađuju vlastiti program regionalnog razvoja koji se nakon odobrenja na federalnoj razini provodi na administrativnoj razini. (Marčetić, Giljević; 2010)

1990. godine osnovan je Fond za regionalni razvoj Njemačke, a kao njegov osnovni cilj navodi se izjednačavanje regionalnih razlika i smanjenje regionalnih dispariteta. Ostali ciljevi na koje se njemačka regionalna politika najviše usmjerava su: inovacije i društvo znanja, te jačanje konkurentnosti; atraktivnost regija za ulaganja i održivi razvoj; brojnija i bolja radna mjesta; i teritorijalna suradnja. (European regional science association, Transition without metamorphosis-east Germany's regional policy reconsired)

Procesi kreiranja regionalnih dokumenata se razlikuju od države do države i ne postoji jedan jedinstveni pristup izrade koji će koristiti sve države. Svaka država samostalno odlučuje koji će pristup koristiti ovisno o trenutnom stanju, kapacitetima i potrebama države. Njemačka zbog svog ustrojstva nema jedinstveni razvojni dokument. Među značajne razvojne dokumente na nacionalnoj razini može se izdvojiti Strategija održivog razvoja. Njemačka strategija

održivosti je napravljena kao rezultat participacije širokog spektra korisnika. Također, treba istaknuti dokumente koji su značajni za provedbu regionalne politike i poticanje regionalnog razvoja kao što su Partnerski sporazum i Operativni programi Njemačke.

Njemačka implementira nekoliko programa koji su bitni za upravljanje regionalnim razvojem. Jedan od značajnijih programa je i ESPON 2020. Cilj tog programa je potpora učinkovitosti kohezijske politike EU-a, kroz promicanje teritorijalne kohezije, odnosno stvaranje i promicanje teritorijalnih analiza koje se odnose na 28 država članica EU-a. ESPON se ujedno usredotočuje na tematski cilj 11, odnosno unapređenje institucionalnih kapaciteta. (European Commission, Regional policy, Programmes)

Na poslijetku, kao primjer provedbe regionalne politike Njemačke može se istaknuti regija Saarland. Strategija i prioritete regionalne politike regije Saarland usmjereni su na stvaranje poslovnog okruženja koje potiče inovacije i održivi ekonomski rast uz stvaranje novih radnih mjesta i također doprinosi ekološkom razvoju u regiji. Velika pozornost se posvećuje integriranim razvojnim projektima urbanih gradova i zaštiti kulturne i prirodne baštine. Odabrani gradovi i regije će provoditi projekte u okviru integriranih koncepata s dokazanim utjecajem na području ekonomskog, socijalnog i ekološkog doprinosa. Ovi projekti će značajno doprinijeti postizanju ciljeva strategije Europa 2020. Korištenje sredstava iz fondova EU predstavlja Marčetić, Giljević; 2010 značajnu priliku posebno za slabije razvijene regije Njemačke u njihovim pokušajima približavanja razvijenim dijelovima njemačkog gospodarstva. (European Commission, Regional policy, OP Sarland ERDF 2014-2020.)

ZAKLJUČAK

Kroz završni rad koji se sastoji od dva dijela, teorijskog i analitičkog, prikazan je regionalni razvoj jednog od vodećih europskih gospodarstava. Primarni cilj završnog rada bio je pobliže prikazati Njemačku i njemačke regionalne razlike, kroz odabrane ekonomske pokazatelje te pokušati istaknuti generatore regionalnog razvoja kao i karakteristike regionalne politike.

Postavlja se pitanje zašto EU razvija regionalnu politiku, odnosno koji su njezini ciljevi i interesi zbog kojih čini sve silne napore i ulaganja na tom području. Jedan od najjednostavnijih odgovora bila bi činjenica da je navedena integracija jedna od svjetskih najutjecajnijih gospodarskih zona, koja je ujedno suočena sa brojnim regionalnim razlikama, što se u ovom radu vidi i na primjeru Njemačke.

Njemačko gospodarstvo je u odnosu na ranije godine brže napredovalo zahvaljujući niskoj stopi nezaposlenosti i većim plaćama. Iako je gospodarstvo suočeno sa ekonomskim izazovima današnjeg globaliziranog svijeta te su utvrđeni i problemi na nižoj, regionalnoj razini upravljanja, zaključno se može istaknuti kako Njemačka kao visoko razvijena zemlja prednjači u regionalnom razvoju naspram drugih zemalja Europe. Regije Njemačke također mogu biti uzor ostalim regijama. Slabije razvijene regije na određeni način se „štiti“ od negativnih utjecaja

U radu se također detaljnije analiziraju temeljne karakteristike njemačkih regija, kompariraju se regionalne razlike te se ističu primjeri regija koje su nositelji regionalnog razvoja. Može se zaključiti da je Bavarska zanimljiva za daljnje proučavanje kao jedna od najrazvijenijih regija te da se koncentracija regionalnog potencijala razvoja ne vidi samo u regiji u kojoj je smješten glavni grad. Regije se potvrđuju kao nositelji razvoja u Njemačkoj te unatoč regionalnim problemima koji postoje, znatno pridonose cjelokupnom gospodarskom rastu i razvoju njemačkog gospodarstva.

LITERATURA

Knjige:

1. Bogunović, A. (2001) *Ekonomске integracije i regionalna politika*, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb
2. Bogunović, A. (2011) *Regionalna ekonomika i politika*, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula
3. Đulabić, V. (2007) *Regionalizam i regionalna politika*, Društveno veleučilište Zagreb
4. Kersan-Škabić, I. (2012) *Ekonomija Europske unije*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“, Pula
5. Schulze, H. (2012) *Kratka njemačka povijest*, Srednja Europa, Zagreb-Sarajevo
6. Šimunović, I. (1996) *Grad u regiji ili regionalni grad*, LOGOS, Split

Članci:

7. Kesner-Škreb, M. (2009.) Regionalna politika Europske unije, Financijska teorija i praksa 33 (1) str. 103-105
8. Marčetić, G., Giljević, T. (2010.) Lokalna samouprava u Njemačkoj i Francuskoj, Hrvatska javna uprava 10(1) str. 67–79.

Internetske stranice:

1. Biruš, M. (2004) Do kada razlike unutar Njemačke; dostupno na: <http://www.geografija.hr/svijet/dokada-razlike-unutar-njemacke/> (kolovoz 2015)
2. Braičić, Z. (2006) Urbani sustav Njemačke prije i poslije ujedinjenja; dostupno na: <http://www.geografija.hr/svijet/urbani-sustav-njemacke-prije-i-poslije-ujedinjenja/> (rujan 2015)
3. Dstatis Statistisches Bundesamt (2015), List of links to the statistical offices of the Lander in Germany; dostupno na:

- <https://www.destatis.de/EN/PressServices/AddressBook/National.html> (rujan 2015)
4. European Commission, Regional Policy (2015), OP Saarland ERDF 2014-2020; dostupno na:
http://ec.europa.eu/regional_policy/EN/atlas/programmes/20142020/germany/2014de16rfop011 (rujan 2015)
  5. Europska unija, Regionalna politika (2008) Regije 2020, Procjena budućih izazova za regije EU; dostupno na: http://www.mgipu.hr/doc/Regije_2020.pdf (rujan 2015)
  6. European Commission, Regional policy, OP Sarland ERDF 2014-2020.; dostupno na : http://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/germany (listopad 2015)
  7. Eurostat, Database, Regional statistics, Regional tourism statistics (2013), Number of establishments and bed places by NUTS regions. Dostupno na:
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tgs00112&language=en> (rujan 2015)
  8. OECD.Stat, Regional Demographic statistics, population by age and gender. Dostupno na: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015)
  9. OECD.Stat, Regional accounts, Regional GDP. Dostupno na:
http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)
  10. OECD.Stat, Regional account, Regional GDP per capita. Dostupno na:
http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=REG_DEMO_TL2# (rujan 2015.)
  11. Zaklada Friedrich Elbert (2003) Financiranje lokalne samouprave Studije slučaja Njemačke, Slovenije i Hrvatske; dostupno na: <http://www.fes.hr/E-books/pdf/Financiranje%20lokalne%20samouprave/10.pdf> (rujan 2015.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Statistička kategorizacija teritorijalnih jedinica.....	7
Tablica 2. Ekonomska prognoza za Njemačku u %.....	12
Tablica 3. Broj osnovnih lokalnih i federalnih jedinica samouprave u Njemačkoj.....	15
Tablica 4. Regionalne razlike odabranih regija u odnosu na Berlin u 2011. godini.....	19
Tablica 5. Broj stanovnika na dan 1. siječnja u Njemačkim pokrajinama i ukupno u Njemačkoj od 2010. godine do 2014. Godine.....	21
Tablica 6. BDP Njemačke i njemačkih regija od 2007. do 2011 u mil €.....	23
Tablica 7. BDP po stanovniku njemačkih regija od 2007. do 2011. U €.....	25
Tablica 8. Stope nezaposlenosti Njemačke i njemačkih regija od 2009. do 2013. u %.....	26
Tablica 9. Zaposlenost u Njemačkoj i njemačkim regijama u razdoblju od 2009. do 2013. u %	
Tablica 10. Udio visokoobrazovanih osoba od 2009. do 2013. u %.....	27
Tablica 11. Broj turističkih objekata, hotela i prenoćišta u Njemačkoj i njemačkim regijama od 2010. do 2014.	29

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Udio u ukupnom broju stanovnika njemačkih pokrajina u 2014. godini	20
Grafikon 2. Prikaz bruto domaćeg proizvoda u tekućim cijenama njemačkih pokrajina od 2007. do 2011. godine	22
Grafikon 3. Grafički prikaz bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika u njemačkim regijama od 2007. do 2011. godine	24
Grafikon 4. Grafički prikaz visoko obrazovanog stanovništva njemačkih regija od 2009. do 2013.....	28
Grafikon 5. Grafički prikaz broja turističkih objekata u % za regije Njemačke u 2010. godini	30
Grafikon 6: Grafički prikaz regionalnih razlika prema indeksu regionalne konkurentnosti u 2013. godini.....	31

POPIS SLIKA

Slika 1. Regije Njemačke	14
---------------------------------------	----

SAŽETAK

Povezanost nacionalnog, regionalnog i lokalnog razvoja u potpunosti je neupitna. Uspješna realizacija ciljeva regionalnog razvoja pridonosi gospodarskom rastu i razvoju neke zemlje, dok lokalne jedinice mogu ojačati svoje razvojne potencijale upravo kroz uspješnu implementaciju regionalne politike.

Važnost odgovarajućeg poimanja regije i regionalnog razvoja ogleda se u tome da regija mora predstavljati gospodarski zaokruženu cjelinu s gledišta dugoročnog razvitka. Uloga i zadaća regija je da uz pomoć državnih instituta i drugih ekonomskih formi efikasno raspoložu prirodnim potencijalima, efikasno kombiniraju proizvodne faktore te zadovoljavaju potrebe stanovništva i na taj način pridonose regionalnom razvoju.

Regionalna politika istražuje i analizira nejednakost i efikasnost i to zato da bi utvrdila relevantne zaključke koji će pridonijeti regionalnom razvoju i da bi pronašla odgovarajuća rješenja prema specifičnostima promatranih područja. Mjerama i intervencijama ekonomske politike glavna zadaća je umanjiti utjecaj tržišne nesavršenosti te smanjiti regionalne razlike koje predstavljaju problem razvijenih i nerazvijenih zemalja.

Cilj rada je kroz komparaciju temeljnih ekonomskih karakteristika njemačkih regija prikazati regionalne razlike na području razvijenog njemačkog gospodarstva, istaknuti regije koje su generatori regionalnog razvoja te u konačnici opisati regionalnu politiku Njemačke. Glavna poglavlja rada jesu: regionalni razvoj, regionalna politika EU, gospodarstvo Njemačke i njemačkih regija te analiza regionalnog razvoja Njemačke. Koncentracija regionalnog potencijala razvoja ne vidi se samo u regiji u kojoj je smješten glavni grad Njemačke, već se i ostale regije potvrđuju kao nositelji razvoja te (unatoč regionalnim problemima koji postoje) znatno pridonose cjelokupnom gospodarskom razvoju njemačkog gospodarstva.

Ključne riječi: regionalni razvoj, regija, Njemačka

SUMMARY

Connection of national, regional and global development is fully unquestionable. Successful implementation of goals of regional development contributes to economic growth and the development of a country, while the local units can build up development potential exactly through the successful implementation of regional politics.

The importance of appropriate comprehension of region and regional development is reflected in the fact that region must represent economic rounded system from the standpoint of long-term development. The task and role of region is that with the help of state institutes and other economic reforms efficiently dispose of natural resources, efficiently combine factors of production, and to meet the needs of the population and thus contribute to regional development.

Regional policy researches and analyzes equality and efficiency and that in order to establish the relevant conclusions which will contribute to regional development and to find appropriate solutions according to the specifics of the observed area. The measures and interventions of economic policy main task is to reduce the impact of market imperfections and to decrease regional differences which pose problem of developed and underdeveloped countries.

The aim is by comparing the fundamental economic characteristics of German regions show regional differences the developed area of the German economy, accentuate regions which are generators of Regional Development and finally to describe the regional policy of Germany. The main chapters of work are: regional development, regional policy of the European Union, the economy of Germany and the German region and analysis of regional development of Germany. From the work we can conclude that the most developed region is Bavarska observed by many parameters used in the work. Germany as a developed economy pays great attention to regional development. Concentration of regional potential development is not only visible in region of capital city, because other regions are representative of their region and development. There are very contribute to the economy of the development in Germany.

Keywords: regional development, region, Germany